

Litteratur

Kåre Bødal: Fra arbeidsskole til ungdomsfengsel. Klientel og resultater. Skrifter fra Institutt for kriminologi og strafferett, nr. 11, Universitetsforlaget, Oslo 1969, 225 s.

Dette er Kåre Bødals annen bok om Arbeidsskolen og dens elever. I den første, „Arbeidsskolen og dens behandlingsresultater“ (Universitetsforlaget 1962), gjorde Bødal opp en foreløpig status over skolen etter 10 års virksomhet. Som psykolog og senere direktør ved skolen utnyttet han sin innsikt i en beskrivelse av skolen og i presentasjonen av resultatene fra en undersøkelse og etterundersøkelse av skolens 100 første elever. Det bildet som ble tegnet av elevene, deres bakgrunn og senere tilpasning, var langt fra så løfterikt som man hadde håpet da arbeidsskoletanken ble virkelighet i 1951, etter at loven hadde stått på papiret helt siden 1928. Virksomheten ved skolen var også mer problemfylt enn man kunne ønske. Boka fra 1962 var derfor et lite varsel om de endringer som skulle komme.

Bødals annen bok, „Fra arbeidsskole til ungdomsfengsel“, fører oppgavene fra den første videre. Hoveddelen av boka er viet en omfattende etterundersøkelse av de samme 100 arbeidsskoleelevene, som nå følges fram til 1968. Videre beskrives overgangen fra arbeidsskole til ungdomsfengsel og hvilke endringer den medførte. Igjen står Bødal sitt stoff nær, idet han nå er direktør for det nye Ungdomsfengslet. I en avsluttende del gir forfatteren sitt kriminalpolitiske syn på tidsubestemte straffer og særreaksjoner overfor unge lovbytere, denne gangen med klare anbefalinger om endring i vårt någjeldende system.

Av Arbeidsskolens første 100 elever har Bødal kunnet oppspore og intervju 93 (tre døde, tre i utlandet og én ikke mulig å intervju). 55 av elevene er intervjuet to eller flere (opptil 6) ganger, og intervjuene utgjør kjernen i undersøkelsens materiale. Ved siden av disse er det innhentet opplysninger fra strafferegistret og bøtere registrene, Polititidende, Direktoratet for sjømenn, straffesaksdokumenter, rettspsykiatriske erklæringer, tilsynsjournaler, Arbeidsskolens mottakelses- og utskrivningsrapporter m. v.. På dette grunnlag deles elevene inn i tre tilpassningsgrupper etter hvordan det har gått dem etter utskrivningen (denne observasjonstiden varierer fra 8 til 14 år). På den ene siden gruppe A, som har vist god tilpasning, og hvor det forutsettes at de siste fem årene av observasjonsperioden (1963—1967) har vært kriminalitetsfri, at arbeidsforholdene er stabile, alkoholforbruket under kontroll og den sosiale tilpasning forøvrig tilfredsstillende. På den annen side gruppe C, som stort sett har de motsatte kjennetegn. De fleste har fått dom for en eller flere forbrytelser i den siste femårsperiode, og de få som ikke har det, viser på annen måte så dårlig tilpasning at de likevel er havnet i gruppe C. I mellomgruppen B finner man de elever som vanskelig kunne plasseres i en av de to andre gruppene.

Resultatet av inndelingen var at 27 av de tidligere elevene ble plassert i gruppe A, 58 i gruppe C og 15 i den usikre mellomgruppen B.

Leseren tror på Bødals inndeling i tilpasningsgrupper. Han har mange og gode opplysninger å støtte seg til, og han bruker et mer nyansert tilpasningsbegrep enn det man ofte finner i slike undersøkelser. I stedet for å la tilbakefall til kriminalitet være alfa og omega i målet på vellykkethet, veier han mellom en reke forhold og bruker også helt bevisst sitt subjektive skjønn (dog til en viss grad kontrollert av en assisterende sosialkurator). Femårs-avgrensningen viser seg å være hensiktsmessig, idet hele 41 % av den vellykkede A-gruppen var dømt etter arbeidsskoleoppholdet, men før 1963. På den annen side lar han ikke positiv score etter femårs-skalaen føre til automatisk plassering i A-gruppen for en elev som fungerer dårlig etter andre kriterier som alkoholbruk eller arbeidsvaner.

Noen få tall vil illustrere forskjellene mellom A- og C-gruppen. Mens ingen i A-gruppen var dømt for forbrytelser de siste fem år, var de fleste (49) i C-gruppen dømt en eller flere ganger. (Blant de 9 som ikke var dømt i femårsperioden, er 4 døde, men de hadde en så dårlig prognose at de likevel ble plassert i C-gruppen.) 22 % av A-elevene var blitt høtlagt for beruselse etter løsgjengerloven etter arbeidsskoleoppholdet, mot 53 % av C-elevene, og det gjennomsnittlige antall bøter pr. elev var henholdsvis 1,2 og 8,3. Samtlige A-elever kunne plasseres i klare yrkeskategorier, mens det samme gjaldt for påfallende få (8) av C-elevene, som var ustabile arbeidstakere, yrkesvalghemmede og arbeidsuføre. A-gruppens familieliv var velordnet, idet 93 % var gift (få for annen gang), mens 24 % av C-elevene var gift (flere for annen og tredje gang), 43 % skilt eller separert og 33 % ugift.

Hva forteller så undersøkelsen mer om de 100 elevene enn at 27 har klart seg bra og 58 dårlig?

Ser man på det rene tilbakefall, viser dette at 81 % av alle elevene er dømt for forbrytelser innenfor et spann fra 8 til 14 år etter utskrivningen. Dette viser, som ventet, en høyere tilbakefallsprosent enn den første undersøkelsen i 1961 (68 %) og selvsagt langt høyere prosent i C-gruppen enn i A-gruppen (98 % mot 41 %). Forskjellen er ikke bare at flere har falt tilbake. Bødals resultater slutter seg pent til det liknende undersøkelser har kunnet fortelle, og viser hvordan knipper av ulykkelige forhold hører sammen og hvordan knippene blir fastere ettersom årene går. I 1961 konkluderte han sin undersøkelse med at det var en tredjedel av de 100 elevene som viste „en helt ut stø, eller lovende kurs i sin livstilpasning. De syntes å leve opp til de forventninger en bør kunne stille til lovløydighet, rimelig arbeidsinnsats og moderat alkoholforbruk.“ I dag er denne tredjedelen (A-gruppen) litt mindre, men så er også den „stø eller lovende kurs“ blitt enda støere. Og kontrasten til de som det går dårlig og dårligere med er blitt klarere. Dette illustreres i et kapittel med kasuistikk over 17 elever som ble presentert i 1961. Disse 17 ble dengang valgt ut

fordi de hadde markert seg særlig tydelig i positiv eller negativ retning. Med et par unntak befinner de seg på samme tilpasningsnivå i 1968 som i 1961, bare at deres profil — negativ eller positiv — er tegnet enda skarpere nå enn for 7 år siden. Slik er også bildet når man følger trådene enda lenger tilbake — til barndommen og tiden forut for arbeidsskoleoppholdet. Tidlig skimtes konturene av det som skal bli så klart: at de som har det vanskelig, er utsatt for å få det enda vanskeligere. Dette er én årsak blant mange til at det ikke er mulig å si noe sikkert om Arbeidsskolens resultater, slik bokas tittel muligens antyder. Arbeidsskoleoppholdet er bare en liten del av de tidligere elevenes livserfaring og en del som vanskelig kan isoleres og derfor også vanskelig måles. Det man kanskje kan si, er derimot at opplysninger fra denne undersøkelsen understøtter den oppfatning at man må gå enda lenger tilbake for å finne „årsakene“ til at noen klarer seg, mens andre ikke gjør det.

Formålet med å inndelegge elevene i tilpasningsgrupper går, som man vil forstå av denne beskrivelse av resultatene, lenger enn til å fortelle hvordan det er gått med elevene m. h. t. kriminalitet, alkoholbruk, arbeids- og familieliv. På s. 22 sier Bødal at hensikten med grupperingen „særlig (er) å sammenlikne tilpasningsdyktige elever med de elever som ikke finner seg til rette i samfunnet“, og hoveddelen av boka er viet denne komparative undersøkelse. Men dessverre er Bødal altfor opptatt av å sammenlikne elevene etter nettopp de samme kriteriene som han har inndelt dem etter, og dermed får han ofte sagt lite eller ingen ting utover det han har fortalt ved å dele dem inn. Når han stiller A- og C-gruppen opp mot hverandre „for å oppnå kontrastvirkning“, som han selv uttrykker det, vil han derfor ofte komme til å presentere sirkulære resonneringer. De kan i og for seg underbygge holdbarheten av grunnlaget for hans inndeling av elevene. Men det er en lite interessant hypotese når det f. eks. på s. 66 om elevenes arbeidsliv sies at „det er rimelig å vente at elevgruppene A, B og C atskiller seg også med hensyn til arbeidsstabilitet“, når plassering i gruppe A nettopp *forutsetter* stabile arbeidsforhold (s. 23). Noe rotet blir hans sammenlikning også fordi han ikke klart nok skiller mellom variabler som ligger til grunn for inndelingen og andre variabler som studeres. At de behandles om hverandre, gjør sitt til at Bødal ikke får utnyttet de opplysningene som ligger i materialet. Det dreier seg i første rekke om forhold som ligger forut for undersøkelsestiden, og som derfor ikke kommer inn som inndelingsgrunnlag: oppvekst, sosial bakgrunn og institusjonserfaring, tidligere kriminalitet, alkoholbruk, arbeidsliv o. s. v. — altså slike ting som kunne ha gitt noen systematiske inntak til å forklare *hvorfor* noen elever har klart seg forholdsvis bra, mens det har gått dårlig med andre. Slik den nå står, blir analysen uoversiktlig og i enkleste laget. Den løftes heller ikke ikke nevneverdig av henvisninger til og bruk av annen faglitteratur, som i blant virker tilfeldige og til tider unødvendig.

Det verdifulle i Bødals arbeid er i første rekke alle de opplysninger som her legges fram om en viktig gruppe av vårt samfunns lovbrøyttere. Datainnsamlingen er preget av iherdighet og grundighet, og særlig er det alle intervjuene som gjør boka verdifull. Selv om intervjueren, som ansvarlig leder av den institusjon hvis klientel her undersøkes, ikke kan sies å være „nøytral“ i forhold til sitt tema, er dette samtidig Bødals store styrke. Hans erfaringer fra Arbeidsskolen, hans kjennskap til elevene og hans engasjement i saken gjør at han antakelig har klart å fremskaffe både flere og bedre opplysninger enn en utenforstående forsker, og han har kunnet vurdere elevene etter disse opplysningene.

Annen del av boka behandler overgangen fra arbeidsskole til ungdomsfengsel, og føyer seg som et nyttig appendix til etterundersøkelsen av arbeidsskoleelevene. Her beskrives målsetningen bak lovendringen av 9. april 1965 og hvordan den var resultatet av en utvikling som i lengre tid hadde pågått både på Arbeidsskolen og i opinionen. Ungdomsfengslet er i motsetning til arbeidsskolen straff, anbringelses-tiden er kortere og endel endringer er foretatt i institusjonsregimet. For øvrig er det mer likhetene enn forskjellene som er viktige. Det gjelder både institusjon, klienter og resultater.

Bødal gjør en interessant sammenligning mellom de første 100 unge lovbrøyttere som fikk dom på ungdomsfengsel og de første 100 arbeidsskoleelevene. Mens det tok 5½ år før Arbeidsskolen mottok elev nr. 100, nådde Ungdomsfengslet det samme antall bare 1½ år etter at loven var satt i kraft. Dette vitner om at domstolene ikke har så store betenkeligheter overfor ungdomsfengsel som overfor arbeidsskole, og kanskje også om en generell skjærpet holdning til unge lovbrøyttere. De to institusjonene har fått klienter med lik bakgrunn, men Ungdomsfengslets klientell er enda noe mer belastet enn Arbeidsskolens. De er gjennomsnittlig 1½ år yngre ved innsettelsen, men har likevel pådradd seg nesten dobbelt så mange sanksjoner, gjennomsnittlig 3,57 pr. innsatt mot 1,86, som arbeidsskoleelevene før de fikk dom på særreaksjon. Langt færre (3 mot 18) var på forhånd ustraffet og de hadde pådradd seg over dobbelt så mange (61 mot 24) ubetingede fengselsstraffer som arbeidsskoleelevene før innsettelsen. Når det gjelder bøter for beruselse var derimot de gamle arbeidsskoleelevene mer belastet (23 mot 10 bøtlagte) og innslaget av forholdsvis langtkomne alkoholmisbrukere var også større blant arbeidsskoleelevene — noe som kanskje skyldes deres høyere alder.

Av de første tilbakefallstall som Bødal har kunnet skaffe ser det ikke ut til å gå løslatte fra Ungdomsfengslet bedre enn arbeidsskoleelevene, snarere tvert i mot. Etter en gjennomsnittstid siden løslatelsen på 13,1 måneder, er 63 % allerede dømt og 19 % er siktet for forbrytelser, og av de 31 som har vært løslatt i 16 måneder eller mer har samtlige begått nye lovbrudd. Når Bødal til slutt setter opp Ungdomsfengslets status etter tre års virksomhet, blir konklusjonen derfor at behand-

lingsmulighetene overfor et såvidt belastet klientel er både små og vanskelige innen Ungdomsfengslets ramme. Tilbakefallstallene viser at den individualpreventive virkningen ikke er overbevisende. Ut fra de erfaringer man har fra arbeidsskoletiden og de siste årene, er det heller ikke sannsynlig at klientelet i fremtiden vil bli vesensforskjellig fra hva det er i dag, bl. a. fordi domstolene kvier seg for å dømme mindre belastet ungdom til en såvidt lang frihetsberøvelse. Frihetsberøvelsen er nemlig uforholdsmessig lang (ca. 1 år) sammenliknet med en vanlig fengselsdom, uten at soningsvilkårene er vesensforskjellige, idet både varetektstid, observasjonstid og disiplinære hensyn gjør at det meste av tiden for de flestes vedkommende sones i lukket avdeling. Den opprinnelige forhåpning om at arbeidsskole/ungdomsfengsel ville føre til bedre resultater enn tradisjonell fengselsstraff er ikke blitt innfridd. Bødal spør derfor om det ikke er både mer human og mer hensiktsmessig å anvende *tidsbestemt* straff også overfor den gruppe av unge lovbrøyttere som i dag dømmes til ungdomsfengsel.

Det er en mangesidig bok som her legges fram. Etterundersøkelsen er et viktig bidrag til vår kriminologiske viten om en gruppe norske lovbrøyttere. Den forteller oss dessuten om hva som er mulig å oppnå med de institusjonstilbud vi har hatt for de mest belastede unge lovbrøytterne. Undersøkelsens resultater slutter seg i så måte godt til den øvrige forskningen som finnes om reaksjonenes virkninger. Ser vi på Bødals to bøker under ett, gir de også verdifull kunnskap om hvordan to lover har virket, hvem de er blitt brukt overfor, og hvilket innhold institusjonstilbudene har fått — kunnskap som er mangelvare på et etterspurt marked. Endelig har Bødal trukket viktige kriminalpolitiske konklusjoner av sitt stoff. Boka vil således være til nytte for både forskning og undervisning, og gir grunnlag for en mer nyansert debatt om problemene. Om den også kunne stimulere andre til å gi av sin erfaring fra arbeid med lovbrøyttere, ville enda mer være oppnådd.

Tove Stang Dahl.

Knud Waaben: Utilregnelighed og særbehandling. Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner. Særtryk af Københavns Universitets Festskrift 1968. 156 sider.

Da professor Carl Torp i 1906 i afhandlingen „Om den saakaldte formindskede Tilregnelighed“ behandlede dele af tilregneligheds-lærens problematik, kunne han henvisse til en vedvarende interesse for disse spørsmål og en koncentration af denne interesse umiddelbart forud for afhandlingens tilsynekomst som den ydre anledning til at tage emnet op til undersøgelse. — Torps afhandling fremkom i Københavns Universitets Festskrift 1906.

62 år senere gentager historien sig delvis, idet professor Knud Waaben i Københavns Universitets Festskrift 1968 under titlen „Utilregnelighed og særbehandling“ (med undertitlen „Problemer i den

strafferetlige lære om ansvar og sanktioner“) på ny behandler aspekter af de psykiske afvigelsers strafferetlige problematik. — På ny kan forfatteren henvise til emnets betydelige aktualitet, men i dag er anledningen måske noget mere konkret, end den var i 1906, idet det danske straffelovråd, hvis næstformand er professor Waaben, er anmodet om at fremkomme med forslag til en revision af reglerne om de psykisk afvigende kriminelle.

På denne baggrund har professor Waaben fundet anledning til at producere et nyt overblik over problemerne, og det er i høj grad lykkedes forfatteren at skabe et sådant overblik.

Nu er det vel klart, at forfatterens stilling som næstformand i straffelovrådet har været med til at sætte grænserne for opgaven. Forfatteren har ikke med sin afhandling villet tilkendegive noget skarpt eller endeligt standpunkt i debatten, men han har dog — heldigvis — heller ikke holdt sig helt til det beskrivende og bagud vurderende. Derimod har han flere steder tilkendegivet, i hvilken retning og efter hvilke linier debatten bør føres, og på en del områder har han også ret klart tilkendegivet sin mening om enkelte problemer.

Alligevel ligger afhandlingens hovedvægt på en å jourføring af problemerne, en vurdering af praksis og en tilrettelæggelse af de fremtidige drøftelser. Herved får bogen navnlig to meget væsentlige funktioner: den bliver for det første en grundbog ved straffelovrådets og andres overvejelser, og den er dernæst blevet et meget nyttigt hjælpemiddel i den daglige praksis, hvad blandt andet de mange henvisninger til den i danske domsnoter viser.

Til gengæld bliver den ikke først og fremmest et debatoplæg, hvorom de forskellige opfattelser kan strides.

Den hindrer snarere, at debatten på grund af utilstrækkelige forudsætninger hos debattørerne ledes på afveje.

Der kan næppe være tvivl om, at forfatteren, hvis han har været i nogen valgsituation med hensyn til afgrænsning af sit tema, har valgt rigtigt. Grundene hertil er mange, og de væsentligste af dem forekommer indlysende.

Afhandlingens centrale dele falder i tre afsnit, hvoraf det første omhandler utilregnelighedskriteriet i straffelovens § 16 (kapitel II), det andet i alt væsentligt strafegnedhedskriteriet i lovens § 17 (kapitel III) og det sidste en redegørelse for og klarlægning af debatten omkring de tidsbestemte retsfølger (kapitel IV).

Utilregnelighedsafsnittet er skrevet på grundlag af en imponerende materialesamling, væsentligt hentet i udlandet. På denne baggrund har forfatteren analyseret de forskellige kriterier på straffrihed og vurderet dem med udgangspunkt i de forudsætninger, som gør sig gældende for dansk rets vedkommende. — Kun sekundært er der redegjort for de fortolkningsproblemer, som straffelovens § 16 frembyder, og samspillet mellem § 16 og § 70 er helt uomtalt i fremstillingen.

Forfatteren gennemgår en lang række af løsninger og løsningsforsøg

på den opgave, som består i at angive straffrihedens grænser, dels indskrænkende og dels udvidende i forhold til psykiatiske begreber. Han siger selv, at det ikke er hans mening at fremlægge nogen udtømmende argumentation eller fremkomme med endelige konklusioner med hensyn til de pågældende kriteriers fortrin eller mangler, men gennemgangen må dog som oftest karakteriseres som overordentlig dybtgående, og på mange steder forekommer det vanskeligt at forestille sig, hvad der bør føjes til for at nå det udtømmende.

Der drages ingen endelige konklusioner angående det legislative valg af straffrihedskriterium, men det fremgår ret klart, at forfatteren dels ikke finder anledning til at rette nogen stærk kritik mod det danske — indholdsløse — straffrihedskriterium i § 16, således som dette er udfyldt af domstolens praksis, og dels, at en eventuel ændring efter forfatterens opfattelse bør tendere mod videre overensstemmelse mellem straffrihed og psykiatrisk diagnose, muligvis kombineret med en mulighed for at idømme visse — formentlig ikke-frihedsberøvende — strafsanktioner uanset sindssygdom m. v. (Reglen vil således få betydelig lighed med den svenske Br.B 33: 2, der er udformet som en sanktionsvalgsregel). Endelig synes forfatteren stemt for at udvide straffrihedsområdet for de oligofrene til at omfatte al åndssvaghed og ikke blot — som nu — åndssvaghed i højere grad.

En formulering i den angivne retning synes at have gode grunde for sig, men man må nok forvente en ikke ubetydelig modstand mod at opgive domstolens mulighed for at idømme frihedsstraf, uanset lægeerklæring om sindssygdom, åndssvaghed m. m.

Depressive advokater og revisorer (og tandlæger), der har begået underslæb eller skattesvig, kommer vi nok til at høre meget om i denne debat, men det bør herved ikke overses, at det er de samme få personer, som nævnes igen og igen.

Problemerne omkring straffrihed på grund af gerningsmandens kvalificerede psykiske afvigelse i gerningsøjeblikket rummer en lang række vanskelige og i høj grad principielle aspekter, men midt i debatten må det ikke overses — og det overses heller ikke i afhandlingen — at retspraksis indenfor sammenlignelige kulturkredse ofte vil frembyde stærke lighedspunkter, grænsende til kongruens, uanset hvilken detailudformning straffrihedsreglen får.

Der er ingen grund til at tro, at den største debat vil komme til at stå omkring disse problemer.

Medens en redegørelse for positiv ret er sat i baggrunden ved gennemgangen af utilregnelighedsproblematikken, indeholder kapitel III under overskriften „Påvirkning gennem straf“ en mere traditionel gennemgang af straffelovens § 17, stk. 1, der under henvisning til den retspsykiatiske og retlige praksis underkastes fortolkning.

Under klarlægningen af den principielle forståelse af § 17 drøftes det blandt andet, hvornår den såkaldte § 17-tilstand skal foreligge, for at bestemmelsen er anvendelig. Forfatteren peger herved på, at

medens loven udtrykkelig siger, at denne tilstand, karakteriseret ved mangelfuld udvikling m. v., skal have foreligget på gerningstiden, siges der intet udtrykkeligt om, hvorvidt tilstanden også skal være til stede på domstiden, og han kommer til det resultat, at det utvivlsomt stemmer bedst med forudsætningerne i § 17 at holde de tilfælde udenfor bestemmelsen, som vel har været af varigere karakter, men som dog er helt forsvundet inden dommen.

Resultatet synes ikke aldeles utvivlsomt, og navnlig synes man ikke at kunne finde frem til problemets løsning ved at søge at besvare det spørgsmål, som forfatteren stiller i denne forbindelse, nemlig om man kan anvende § 17 og erklære tiltalte for uegnet til påvirkning gennem straf, thi når man ad denne vej må komme til forfatterens konklusion, skyldes dette vel snarere, at strafegnheden må afgøres på domstiden, end at loven indeholder nogen forudsætning om, at § 17-tilstanden både skal foreligge på gerningstiden og på domstiden.

Mens man således utvivlsomt må give forfatteren ret i besvarelsen af det stillede spørgsmål, synes det ubetænkeligt og ikke i strid med lovens ord eller mening at henføre en person som den nævnte under § 17, stk. 1, uanset at han ikke vil kunne erklæres uegnet til påvirkning gennem straf. Problemet har betydning for en senere eventuel anvendelse af § 17, stk. 3, men må vel i øvrigt betragtes som praktisk næsten betydningsløst. Det vil dog kunne aktualiseres, blandt andet såfremt der er tale om en gerningsmand, der på gerningstiden er neurotisk, men som på domstiden må siges at være helbredt for sin neurose.

Forfatterens sidebemærkning på dette sted, hvori han peger på, at det er en mangel ved § 85, at den begrænser adgangen til strafbortfald til tilfælde, hvor der ikke er hjemlet højere straf end hæfte, kan helt tiltrædes.

Under sin uddybende gennemgang af strafegnhedsbetingelsen peger forfatteren i tilslutning til Højesterets dom i U. 1960.569 blandt andet på, at strafegnheden må afgøres efter gennemtænkning af en række forskellige sanktionsmuligheder. Man kunne måske i denne forbindelse pege på, at der i dansk ret finder en sammenkobling sted mellem strafegnhedsafgørelsen i § 17, stk. 1, og afgørelsen af det pensionsretlige spørgsmål, såfremt gerningsmanden er tjenestemand og afskediges, se herved lidt uklart Poul Andersen, Dansk Forvaltningsret, 5. udgave (1965) p. 214 med note 3. Påpegningen af strafegnhedsafgørelsens relativitet synes at vise, at denne sammenkobling er mindre hensigtsmæssig. Den har antagelig sin rod i professor Krabbes noget særegne opfattelse af utilregnelighedskriteriet, som han ville udstrække til også at omfatte de personer, der henføres under § 17, stk. 1, som strafuegnede, jfr. Krabbe, Straffelovskommentar, 4. udgave (1947) p. 172.

Forfatteren forstår ordene „påvirkning gennem straf“ som en påvirkning i retning af kriminalitetsfri levevis, som udgår fra straffen,

altså fra hele den sum af indgreb, som er forbundet med dommen og fuldbyrdelsen, og han uddyber denne forståelse af loven ved at stille fortolkningen sammen med fire spørgsmål: 1) hvilken type af straf, man skal have for øje, 2) hvilken grad af påvirkelighed, der skal foreligge, 3) hvad man skal gøre ved den, som ikke trænger til nogen påvirkning, og endelig 4) om sanktionsvalget via § 17 kan være bestemt af andre formål end individuel påvirkning.

Ved omtalen af, hvilken grad af påvirkelighed der skal foreligge, peger forfatteren på den ejendommelighed ved § 70, at den ikke — som modstykke til § 17 — taler om foranstaltninger, der er (bedre) egnede (end straf) til at påvirke lovovertræderen, og han peger endvidere på, at ordene i § 70 synes valgt ud fra den forudsætning, at den strafegnede er en person, der truer „retssikkerheden“, og at formålet med reaktionen er at skaffe „sikkerhed“ (mod ny kriminalitet). Trods denne drejning af ordvalget finder forfatteren det dog klart, at ikke blot sikrende, men også behandlende formål kan gøre sig gældende ved sanktionsvalg efter § 70.

Dette er utvivlsomt rigtigt i dag, men oprindeligt førte behandlingstanken en temmelig tilbagetrukken tilværelse i relation til disse afgørelser, og det har næppe været den oprindelige tanke med loven, at kurative hensyn skulle være interneringsindikation på bekostning af et (ganske vist uklart) farlighedskriterium, jfr. herved forvaringsanordningen af 1940 § 2, hvorved det kurative klart henvistes til en subsidær plads.

At det primært er sikrende hensyn, der ligger bag loven, synes også at fremgå af 1917-kommissionens enstemmige karakteristik af det klientel, som forvaring var bestemt for: „... sådanne personer, hvortil kommissionen har ment at måtte give adgang, fordi der blandt disse åndelig defekte personer findes nogle af de farligste og med samfundets rolige forhold mest uforligelige forbrydere“, jfr. U. III (1923) motiverne sp. 64. — Men naturligvis rummer § 70 meget andet end mulighed for dom til forvaring, hvor det sikrende formål vel var skudt længst frem.

Ved omtalen af de lægelige udtalelser i forbindelse med afgørelsen af strafegnethedsspørgsmålet udkaster forfatteren den interessante tanke, at der muligvis på længere sigt ville være behov for et særligt organ med henblik på vejledning i spørgsmål om sanktionsvalg. — Den sammenhæng, hvori udtalelsen findes, viser, at forfatteren alene tænker sig, at organet skulle virke i forhold til de lægelige autoriteter, men det er vel et spørgsmål, om et sådant organ — der formentlig måtte etableres indenfor eller i meget nær tilknytning til fængselsdirektoratet — ikke ville kunne få meget værdifulde funktioner også i forhold til andre led i den straffeprocessuelle beslutningsproces. Ideen er — som alle forfatterens ideer — værd at ofre en meget betydelig interesse.

Forfatteren vurderer domstolenes praksis omkring drabssager, hvor

gerningsmanden har været omfattet af § 17, stk. 1, og det konstateres, at domstolene i grovere drabssager sjældent fraviger den praksis at idømme fængsel på livstid, uanset at retslægerrådet har betegnet den tiltalte som psykopat og anbefalet forvaring.

Professor Waaben finder blandt andet begrundelsen for denne praksis i domstolenes frygt for, at en forvaringsdom skal føre dem ind på et spor, hvor de ikke uden at forlade almindelige principper for en udskrivningsbedømmelse kan sikre den langvarige frihedsberøvelse, som de anser for nødvendig. Herudover finder han blandt andet, at domstolene nok mener at tilgodese den almindelige retsfølelse ved den fulgte praksis.

Forfatteren mener, at den fulgte praksis hviler på delvis uholdbare præmisser, og at det ville være ønskeligt, at domstolene efterhånden viser sig noget mere villige til at følge de lægelige indstillinger om dom til forvaring i disse drabssager.

Heri må man give forfatteren medhold, i hvert fald når de lægelige udtalelser er sikre og klart peger på forvaring som den mest adækvate foranstaltning.

Domstolene har imidlertid ikke vist sig tilbøjelige til at følge forfatteren på dette punkt.

Så sent som den 19. december 1969 har den danske højesterets flertal således idømt en 22-årig mand 16 års fængsel for at have dræbt sin gamle farfader med knivstik i den hensigt at tage hans penge. Retslægerrådet anså det for overvejende sandsynligt, at den pågældende ikke var sindssyg på gerningstidspunktet, og at han heller ikke var sindssyg på erklæringens tid, men rådet mente ikke med absolut sikkerhed at turde udelukke, at den pågældende lider af sindssygdom i snigende udvikling (formentlig en schizofreni). Man anså ham ikke for egnet til påvirkning gennem straf og tilrådede, at han blev anbragt i en forvaringsanstalt, dels fordi han har behov for psykiatrisk behandling, og dels for, at hans psykiske tilstand og den videre udvikling af hans eventuelle sindslidelse kan være under stadig psykiatrisk observation.

Uanset dette og uanset, at såvel underret som landsret havde idømt forvaring, stemte kun en dommer i Højesteret, hvortil anklagemyndigheden havde anket sagen med påstand om idømmelse af fængselsstraf, for at følge de lægelige anvisninger. — Denne dommer har tidligere litterært udtalt sig på linie med forfatteren. Dommen er refereret i U. 1970.153.

Man kan næsten ikke undlade i disse meget „klare“ sager at stille sig det spørgsmål, om ikke domstolenes frygt for, at forvaringsdom skal føre dem ind på et spor, hvor de ikke uden at forlade almindelige principper for en udskrivningsbedømmelse kan sikre langvarig frihedsberøvelse af dømte, har ført dem over i et spor, hvor de til en vis grad har forladt almindelige principper for vurdering af ekspert-erklæringer fra organer med den højeste sagkundskab på et område.

Afsnittet om straffelovens § 17 klarlægger efter forfatteren et behov for en regel, der med større rummelighed lægger op til en helhedsbedømmelse af den tillattes forhold og reaktionsmulighederne i det enkelte tilfælde. — Det vil føre for vidt at drøfte denne opfattelse i detaljer, men så langt, som sætningen antyder, synes reformerne under alle omstændigheder at måtte gå.

I afhandlingens kapitel IV om de tidsubestemte retsfølger præges forfatterens gennemgang som i utilregnelighedskapitlet af mere almindelige synspunkter, hvorefter argumenterne i debatten omkring tidsubestemte foranstaltninger kan ordnes, og det er hovedsigtet med dette afsnit at indkredse de problemer, som i dansk ret præger drøftelserne om særbehandling af kriminelle psykopater.

Det er velgørende at se en gennemgang, præget af klar og realistisk belysning af problemerne omkring de helt eller delvis tidsubestemte foranstaltninger, frigjort fra den sentimentalitet og ofte udokumenterede bedreviden, der er så velkendt i denne del af den kriminalpolitiske debat.

Efter en belysning af problemstillingens historiske baggrund drøfter forfatteren spørgsmålet, om anvendelsen af tidsubestemte foranstaltninger (i videste forstand) for tiden i Danmark fører til en skærpelse eller en formildelse i forhold til, hvad anvendelse af en tidsbestemt straf ville føre til, og han kommer til det resultat, at arbejds- husdomme oftest betyder en skærpelse, og at det samme ofte vil være tilfældet ved dom til ungdomsfængsel.

Dette synes at være rigtigt, og man kan vist yderligere sige, at skærpelsen ofte vil være meget betydelig. Ved gennemlæsning af et meget stort antal domsreferater vedrørende ungdomsfængselsfanger kan man få det indtryk, at en meget stor del af de til ungdomsfængsel dømte ville have fået en dom på 1 års fængsel eller lige der i nærheden (underkanten); men der er blot tale om en fornemmelse.

Er fornemmelsen imidlertid i overensstemmelse med virkeligheden, og går man ud fra, at den almindeligste udståelsestid inden en prøveløsladelse i dag for ungdomsfængslets vedkommende er $1\frac{1}{2}$ år, betyder det, at de ungdomsfængselsdømte ofte hensidder ca. 10 måneder længere, end hvis de blev idømt en tidsbestemt straf (18 måneder ÷ $\frac{2}{3}$ af 12 måneder). Sagt anderledes kan dom til ungdomsfængsel således bevirke mere end 100 % forlængelse af udståelsestiden.

Selv om der måtte gives forfatteren medhold i den betragtning, at man ved sammenligning mellem tidsubestemt frihedsberøvelse og almindelig straf m. v. ikke må se bort fra, at mange domfældte hurtigt ville have begået ny kriminalitet og fået ny straf, såfremt de havde undgået særforanstaltningen, og at deres samlede straffetid således kunne have nærmet sig mere eller mindre til opholdstiden i arbejds- hus eller ungdomsfængsel, synes der at måtte stilles langt videregående krav til argumenterne for at opretholde særforanstaltningen.

Forfatteren synes ikke, at de fornødne argumenter kan føre til en

opretholdelse af arbejds huset i dets nuværende form, men for ungdomsfængslets velkommenhed finder han — selv om der peges på en meget betydelig overensstemmelse mellem ungdomsfængslerne og statsfængslerne — at ungdomsfængsel efter sit formål bør fuldbyrdes i en tidsbestemt form. Forfatteren henviser herved til den almindelige opfattelse på området, men det er tvivlsomt, om det anførte udsagn stadig har gyldighed. I det mindste to af landets tre ungdomsfængselschefer har klart givet udtryk for et ønske om tidsbestemt ungdomsfængsel, indenfor hvis rammer de finder en fuldbyrdelse meningsfuld, og den tredje ungdomsfængselschef har peget på tidsbestemtheden som en følelig negativ faktor i ungdomsfængselsbehandlingen (Juristen 1969. 178).

Uanset at der således kan være uenighed på detailområder i denne sammenhæng, må man fuldtud tilslutte sig forfatterens meget klart formulerede udgangspunkt for en bedømmelse af den tidsbestemte retsfølges berettigelse: „Man må have dens større eller mindre lighed med tidsbestemt straf for øje og spørge, om der er tilstrækkelig vægtige grunde til at fravige de normalt gældende beregningsprincipper.“ — Det er alene grundenes vægt, man kan strides om.

Under overskriften „Tidsbestemt og tidsubestemt anbringelse“ behandles navnlig de såkaldte psykopaters placering i straffuldbyrdelsen. Forfatteren finder det ikke sandsynligt, at man kan undvære adgangen til at idømme forvaring på helt ubestemt tid — og heri må der gives forfatteren medhold — men han finder samtidig, at domme til forvaring ikke behøver at være absolut tidsbestemte i alle tilfælde. Han henviser herved til, at når så mange forvarede, som det er tilfældet, kan prøveudskrives efter 2—3 års forløb, er der næppe betæneligheder ved at indføre en form for tidsbegrænsning, og der peges herved på, at når det gælder forvaringens nuværende område, forekommer det nærliggende at give domstolene valget mellem den helt tidsbestemte forvaring og forvaring med konkret fastsat længstetid.

Det er et spørgsmål, om den sidstnævnte sanktionsform er nødvendig. Med de nuværende prøveløsladelsesregler i straffelovens § 38, stk. 1 og 2, er der ret rige muligheder for differentiering i henseende til valg af prøveløsladelsestidspunkt, og selv om man ophæver sær-fængslet som selvstændig sanktionsform — hvad meget kunne tale for og kun lidt imod — ville systemet formentlig være tilstrækkelig rummeligt, hvis det — på dette område — indskrænkede domstolenes valgmuligheder til at omfatte på den ene side forvaring på helt ubestemt tid og på den anden side tidsbestemt fængselsstraf.

Selv om en regel om „maksimeret forvaring“ antagelig ville indebære nogen frigørelse fra den tidsbestemte strafs fikserede prøveløsladelsestidspunkter, vil dette næppe være tilstrækkeligt argument for et sådant institut, men der kan muligvis anføres andre vægtige grunde for en sanktionsform som den antydede.

Såfremt „maksimeret forvaring“ indføres, er det forfatterens opfattelse, at maksimumstiden må kunne forlænges ved en senere domstolsafgørelse, medens domstolene på den anden side skal kunne afskære sig selv fra denne mulighed allerede ved dommen til maksimeret forvaring.

En sådan regeldannelse er kompliceret og uhyre vanskelig at overskue de praktiske konsekvenser af, og endelig er den ikke fri for at kunne give anledning til betænkeligheder. Det er vel et spørgsmål, som må overvejes meget nøje, om man ikke er udenfor det klientel, der bør idømmes forvaring i det fremtidige system, når man allerede ved dommen tør give afkald på muligheden for længerevarende ubestemt tilbageholdelse.

Om al straffuldbyrdelses effektivitet gælder det, at man næsten intet ved, og for forholdet mellem tidsbestemt og tidsubestemt institutionsanbringelse fremtræder denne usikkerhed med en særlig prægnans. Man må derfor med overordentlig stor interesse afvente resultatet af et stort anlagt forskningsproject, som er i gang på Kriminalistisk Institut ved Københavns Universitet. Projectet omfatter blandt andet en undersøgelse af virkningerne af den tidsubestemte frihedsberøvelse, således som den fuldbyrdes i forvaringsanstalt.

For denne bog som for alt, hvad professor Waaben har offentliggjort, gælder det, at man fra først til sidst ved læsningen føler sig ført gennem alle den stillede opgaves relevante problemstillinger. Man konfronteres med problemerne, som derefter løses med klarhed og sikkerhed.

Hertil kommer endnu dette, at man også ved læsningen af denne afhandling kan glæde sig over den grundighed, hvormed problemerne løses, og føle sig tryk, fordi den grundige arbejdsform er kombineret med en overvældende stofmængde, der danner baggrund for forfatterens overvejelser.

Tidligere har professor Waaben demonstreret en meget betydelig viden på det historiske og det politiske felt i kombination med strafferetlige fremstillinger. Denne bog viser forfatterens betydelige indsigt i det retspsykiatriske område og denne disciplins særlige arbejdsvilkår.

Ikke alene for straffelovrådet vil det foreliggende arbejde betyde en lettelse, men også i det daglige arbejde med de problemer, som bogen omhandler, bevirker den, at meget afklares, og der er derfor grund til at understrege den anbefaling af bogen, som allerede ligger i dens forfatternavn.

Ole Ingstrup.

Peter Theede: Unzucht mit Abhängigen. Schmidt-Römhild, Lübeck 1967. 166 sider.

Med den foreliggende afhandling har professor, dr. jur. Friedrich Geerds, Institut für Kriminologie der Johan Wolfgang Goethe-Universi-

sität, Frankfurt a. M., indledt sin serie af „Kriminalwissenschaftliche Abhandlungen“.

Temaet for dr. jur. Peter Theedes afhandling er den tyske straffelovs § 174, der sætter straf for „1. wer einen seiner Erziehung, Ausbildung, Aufsicht oder Betreuung anvertrauten Menschen unter einundzwanzig Jahren oder 2. wer unter Ausnutzung seiner Amtsstellung oder seiner Stellung in einer Anstalt für Kranke oder Hilfsbedürftige einen anderen zur Unzucht missbraucht.“

Monografien falder i tre hovedafsnit: Første del rummer en gennemgang af StGB § 174 efter gældende ret; anden del rummer en undersøgelse af bestemmelsen ud fra kriminologiske synspunkter, og tredje del har til formål at belyse „Die Unzucht mit Abhängigen“ som „Verführungsdelikt“.

Når man ser bort fra den retshistoriske indledning, synes gennemgangen af gældende tysk ret omkring § 174 ikke at føje meget nyt til de eksisterende, betydende fremstillinger hos Maurach, „Deutsches Strafrecht, Besonderer Teil“ (4. Aufl., Karlsruhe 1964) p. 421—425 og Schönke-Schröder, „Strafgesetzbuch Kommentar“ (15. Aufl., München 1970) p. 991—1000.

I modsætning til den herskende lære i tysk strafferet (foruden de ovenfor nævnte tillige Mezger) ser forfatteren ikke de to led i § 174 som to selvstændige gerningsindhold, men som beskrivelser af to måder at realisere samme gerningsindhold på, og som udelukkende adskiller sig fra hinanden ved afhængighedsforholdets karakter.

Denne ikke særlig originale selvstændiggørelse i forhold til tidligere doktrin, synes ikke at spille nogen afgørende rolle for forfatterens gennemgang af de enkelte momenter i bestemmelsens gerningsindhold hverken systematisk eller materielt, men der er grund til at fremhæve, at de enkelte led behandles grundigt og sikkert, uden at forfatteren falder for den nærliggende fristelse til at overdyrke grænseskriterier.

I bogens kriminologiske afsnit ser forfatteren først på deliktets udvikling gennem tiden og dets praktiske betydning, og derpå betragter han efter tur den drøftede kriminalitet ud fra et kriminalfænomenologisk, kriminalætiologisk og gerningsmandstypologisk synspunkt.

Den kriminologiske del hviler på den almindelige kriminalstatistik og dertil et materiale på 178 akter vedrørende personer, der er dømt indenfor den Schleswig-Holstenske Oberlandesgerichts område i årene 1959—1964.

I det kriminalætiologiske afsnit gennemgår forfatteren på traditionel måde en række kriminalitetsfaktorer, som han på grundlag af sagsakterne drager frem. Derved får man værdifulde oplysninger, men når forfatteren — ligeledes på grundlag af sagsakter — søger en klassifikation efter motivet til gerningen, må man vise den yderste tilbageholdenhed med at tillægge sådanne grupperinger væsentlig betydning. Ikke mindst gælder dette, når grupperingerne foretages af en jurist, som det er tilfældet i det foreliggende arbejde. Det tem-

melig umulige i en motivklassifikation som den beskrevne fremgår da også af afhandlingen selv, idet forfatteren er nødt til at henføre knap 20 % af sit materiale til motivklassen „Rational unverständliche Taten“. Et lignende forsøg på motivklassifikation — og ligeledes uden overbevisende kraft — findes hos Saverio Siciliano: „L'omicidio. Studio su un'indagine criminologica compiuta in Danimarca“, Padova 1965.

Fra kriminalitetsfaktorerne og navnlig gerningsmotivet udsunder forfatteren en række omstændigheder, som han kalder handlingsudløsende faktorer, og som han karakteriserer ved at kalde dem omstændigheder, der udelukkende forekommer som handlingsbegunstigende ledsageomstændigheder uden at være egentlige årsager, d. v. s. kriminogene faktorer til den kriminelle handling. — Det fremgår af afhandlingen, at forfatteren har forhold som gerningssituationen og ofrets forhold i tankerne, men det fremgår ikke, hvorledes han finder frem til et moments karakter af „årsag“ eller „gerningsudløsende faktor“, og det må nok i det hele betvivles, at det overhovedet er meningsfuldt at foretage en sådan distinktion. — Under alle omstændigheder gælder dette på et materialegrundlag som det foreliggende.

Gerningsmandstypologisk deler forfatteren sit materiale op i „Rückfallstätter“ og „Durchschnittstätter“, og den første hovedgruppe indeler han igen i „Antisoziale“ („einem Typ, dessen soziales Verhalten als aktiv-gemeinschaftsfeindlich zu bezeichnen ist“), „Asoziale“ („Sie kennzeichnen sich durch ein äusserlich auffälliges, ausserhalb der Gesellschaft sich vollziehendes Leben und sind allgemein mehr lästig, als kriminell gefährlich“) og „Sozial Hilflose“ („diejenigen, die durch Not oder infolge widriger Lebensschicksale auf die Ebene des Kriminellen gelangt sind, ohne an sich gesellschaftsfeindlich zu sein“). Det forekommer indlysende, at det er noget nær det interesseløse at procentfordele et materiale efter sådanne kriterier.

I sin afhandlings tredje hovedafsnit forsøger forfatteren at sammenholde de to foregående hovedafsnit og at undergive sammenhængen en analyse.

Han kommer til det resultat, at StGB § 174 bør udformes som et rent forførelsesdelikt, hvor hovedbestanddelen af gerningsindholdet bør være „... unter Ausnutzung ihrer Abhängigkeit zur Unzucht verführt“.

Ideen om at sammenstille strafferetten og de relevante kriminologiske faktorer er indlysende god og antagelig for lidt udnyttet i Norden, men i det foreliggende arbejde forekommer sammenligningen mindre videnskabelig forsvarlig.

Langt snarere end at foretage en kritisk — herunder selvkritisk — videnskabelig vurdering og analyse synes forfatteren at være advokat for sin forførelsestese, og han synes at kunne bebrejdes den ringe opmærksomhed, han ofrer hensynet til at holde afhængighedsforhold frie i det hele for seksuelle problemer.

Man må ikke overse, at netop dette forhold hidtil (og vist nok også i hovedsagen efter Theedes monografi) i første række har været anført som *ratio legis*.

Netop ensidigheden i tredje hovedafsnit gør det vanskeligt at bedømme værdien af forfatterens tese.

Med Peter Theedes bog synes der ikke at være lagt et virkelig højt niveau for den nye serie af „Kriminalwissenschaftliche Abhandlungen“, men man må dog på den anden side ikke overse, at det foreliggende arbejde på adskillige punkter rummer både nye og interessante synspunkter, og at arbejder af den anmeldte type, uanset at de på visse områder er kritisable, alene gennem det materiale, som systematiseres, og de konkrete oplysninger, de bringer frem, har en meget betydelig værdi både teoretisk og praktisk. Ole Ingstrup.

Arne Svensson og Otto Wendel: Techniques of Crime Scene Investigation. American Elsevier Publishing Company, New York, 1965. 475 s.

Den første engelsksprogede udgave af Svensson og Wendels klassiske håndbog i gerningsstedundersøgelse („Handbok i Brottspatsundersökning“, Stockholm 1949) udkom hos Elsevier i Amsterdam i 1955 og blev anmeldt i dette tidsskrift 1955 p. 362.

Nu foreligger 2' omarbejdede og udvidede udgave ved Joseph D. Nicol, med et forord af den daværende chef for Chicagos politi, Orlando W. Wilson.

I denne nye udgave er stofmængden betydeligt forøget og ordnet mere systematisk og overskueligt. Kapitlet om indbrudsmetoder, som var udeladt i den første engelske udgave, er nu atter medtaget. Derimod savnes stadig et kapitel om brandundersøgelser, ligesom undersøgelse af færdselsulykker kun er periferisk omtalt i forbindelse med „hit and run cases“. Stoffet er på mange områder ført a jour med omtale af de nyeste metoder på de kriminaltekniske undersøgelsesfelt, men udviklingen går her så hastigt, og de professionelle forbrydere følger også med i og drager nytte af de nyeste tekniske fremskridt, så fremstillingen på nogle punkter allerede bliver ufuldstændig på få år. Eksempelvis er beskrivelsen af indbrudsmetoder og angreb på pengeskabe og panserbokse ret summarisk og nævner ikke de nyeste metoder til gennembrydning af betonvægge („Lansenbrenner“ etc.).

Fremstillingen tager et vist hensyn til amerikanske retsplejeforhold og politipraksis. Den sproglige formulering er revideret, og bogen forekommer mere letlæselig end den første engelske udgave. Billedmængden er betydeligt forøget i forhold til tidligere udgaver og stadig af fremragende kvalitet.

Litteraturfortegnelsen er nu samlet i slutningen af bogen, men stadig ordnet efter emner, svarende til bogens kapitler. En del ældre litteraturhenvisninger er udeladt og nyere litteratur er tilkommet.

Bogen kan anbefales både til undervisningsbrug og som en af de bedste håndbøger i gerningsstedundersøgelser for den praktiske kriminalist.

A. Haaslund.

Tom Murton og Joe Hyams: Fængselsfarmen i Arkansas. Schönberg 1969. 232 s. 49,75 d.kr.

Det er kun de færreste skandinaver, der har noget større kendskab til Arkansas. Man husker guvernør Faubus og episoderne omkring integreringen af Little Rock Central High School, men meget mere ved man næppe om denne fattige og tilbagestående stat. Nu er der skabt mulighed for at få de gamle indtryk bekræftet gennem skildringen af en kriminologs kamp for at reformere fængselsvæsenet.

Bogen er kvalmende i sin beskrivelse af det umenneskelige systems fornedrende behandling af fangerne og af det etablerede samfunds råddenskab. Som sådan ville den være meget anbefalelsesværdig.

Den giver imidlertid også et interessant billede af dens ambitiøse og selvretfærdige forfatter. Det kan ikke gøre bogen mindre læseværdig — tværtimod — hvis det ikke samtidig havde gjort bogen mindre troværdig. Man kunne vente at en videnskabsmand ville være i stand til at give en nøjagtig beskrivelse af forholdene, men det er ikke sket. Alene i et enkelt kapitel (2) er der mere end tyve meningsforstyrrende eller forkerte gengivelser af oplysninger. Og hvad værre er: nogle af disse fejl er af en sådan art, at de *kan* være lavet bevidst for at stille forf.s reformer m. m. i et bedre lys. På s. 46 gives der f. eks. en gengivelse af køkkenets og forplejningens uhyggeligt lave standard før han overtog fængslet. I det pågældende citat fra en politirapport, der blev udfærdiget før han var kommet til fængslet, springer han over en enkelt sætning, hvor der står, at kriminalpolitiet beordrede køkkenet gjort rent og mængden og kvaliteten af maden „increased to a decent standard“. Sådanne udeladelser kan kun gøre én skeptisk over for hele bogen.

Vagn Greve.

European Committee on Crime Problems, Council of Europe, Strasbourg.

Ovennævnte komité under Europarådet har inden for det sidste års tid udgivet en række publikationer af interesse for kriminologer og strafferetsfolk.

I 1969 har man således udsendt bind 7 og 8 i serien *International Exchange of Information on Current Criminological Research Projects in Member States*. Man kan her finde oplysninger om, hvilke undersøgelser der er i gang i de fleste vesteuropæiske lande. I denne forbindelse er især af betydning, at bindene er meget velsystematiserede, og at det derfor er let at få overblik over et bestemt område.

I serien *Collected Studies in Criminological Research* udkom i 1968 bind III indeholdende fire rapporter, der blev forelagt til den 5.

europæiske konference for kriminologer i 1967. En rapport af *Franco Ferracuti* om „European migration and crime“ er forsynet med en meget omfattende bibliografi vedrørende emnet. De tre andre rapporter har — med små variationer i titlerne — fælles emne; i *Bengt Börjesons* afhandling er benyttet formuleringen „Type of treatment in relation to type of offender“. Afhandlingernes emne er det, som oftest benævnes „undersøgelse af strafferetlige sanktioners effektivitet“. — Seriens bind IV er udsendt i 1969. Bindet rummer tre afhandlinger om forudsigelse af kriminalitet. De skandinaviske bidrag er *Jørgen Jepsens* og *Lone Pøls*: „Forecasting the volume and structure of future criminality“ og *P. Törnudds*: „Forecasting the trend of criminality: a preliminary investigation in Finland“.

I øvrigt kan man nævne en særlig rapport om „The Status, Selection and Training of Governing Grades of Staff of Penal Establishments“ fra en underkomité under ECCP.

V. G.

Socialforskningsinstituttets Publikationer. I kommission hos Teknisk Forlag, København.

I ovennævnte serie er der indenfor det sidste års tid kommet syv mindre skrifter, der kan have interesse for kriminologiske forskere. Det drejer sig om *P-H Kühl*: Familiecenter-undersøgelsen (seriens nr. 35), *Agnete Diderichsen* og *Svend Skyum-Nielsen*: Om brug og misbrug af Alkohol. En undersøgelse af 30—45 årige mænds alkoholvaner (nr. 36), *Johs. A. Noordhoek*: Gifte kvinder i familie og erhverv, bind I, Deltagelse i erhvervslivet (nr. 37), *Arne Sjølund*: Børnehavens og vuggestuens betydning for barnets udvikling (nr. 38), *Erling Jørgensen*: Arbejdsmarkedets marginalgrupper. De unges, de ældres og de gifte kvinders placering på arbejdsmarkedet (nr. 39), *Jan Stehouwer*: De ældres levevilkår, bind VI, Kontakter med familie (nr. 40) og *Vita Pruzan* og *Jacob Vedel-Petersen*: Forældremyndighed og børneforsorg (nr. 41).

V. G.